

A kezdeti igehirdetéstől a teljes munkaidejű lelkeszi szolgálatig

I. Figyelmeztetni kell a világot az eljövendő eseményekre

Miller a maga csendes módján, több éven keresztül folytatta azt a tevékenységét, hogy beszélt a küszöbön álló második adventbe vetett hitéről és írt arról ismerősöknek, lelkeszeknek és még az idegeneknek is. Meglepetésére és csalódására csak kevesen mutattak érdeklődést, és még kevesebben tanúsítottak minderről meggyőződést. Kilenc év múlt el így módon. Miller mindig köztiszteletben álló és kiváló állampolgár volt. Még a Lafayette tábornokkal való találkozáskor a vendégfogadásra kiválasztott küldöttség tagja is volt, amikor az a Fehér Házba látogatott. Alkalomadtán írt az újságoknak és gyakran eleget tett költői hajlamának. Azonban mindjobban meggyőződésévé vált, hogy neki mennie kell, és közölnie kell a világgal a közelgő veszélyt. Az a kényszerítő érzés erősödött meg benne, hogy mások vérét kéri számon tőle, ha nem figyelmezteti őket az Ezékiel 33. szerint.

1831-ben 50 éves volt, már 14 év telt el, mióta kereszténynek vallotta magát. Ez idő alatt sikeres gazdálkodó, békebíró és a közösség kiemelkedő polgára volt. Vasárnapi iskolai tanító és felügyelő is volt, ezen kívül gyülekezeti jegyző, felolvasott és tanácsolt a hamptoni és new yorki baptista gyülekezetben nyilvános istentiszteleteken. Ebben az időben a Szentírás próféciai voltak érdeklődésének és tanulmányozásának speciális területei, amelyek világosabbá és mind világosabbá váltak előtte.

Ekkor elkerülhetetlenül meggyőződésévé vált, hogy *ha a vég közel van, akkor fontos, hogy a világn megismerhessék, (477) és azt nyilvánosan hirdethesse.* De visszariadt egy ilyen feladattól. Truman Hendryx, egy fiatal baptista lelkes a nővérétől hallott „Miller úrról” akinek tekintélyes befolyása volt a közösségben, de különös elképzelései vannak a prófeciákról. Hendryx elhatározta, hogy elmegy, és szemügyre veszi Millert, és felkészült, hogy jól megpróbálja őt. Miller udvariasan megkérdezte tőle a millenniummal kapcsolatos véleményét és Hendryx előadta a szokásos postmillenniumi elméletet. „Nos”- mondta Miller - „vizsgáljuk meg; emlékeztetem azonban, én csak a Bibliát fogadom el, mint bizonyítékot”.

Hendryx fellapozta a Jelenések 20. fejezetét és megpróbált megfelelő szöveget találni, de nem sikerült.

Egy kissé összezavarodva ezt mondta: „Most hazamegyek, és a következő hétfőn visszajövök, és megadom Önnek az összes elfogadható választ”. De amikor visszajött, az adventnek a millennium előtti nézetére váltott át. Beismerte tévedését és olyan barátság kezdődött kettőjük között, ami 28 évig tartott. Ő lett – Miller szerint – „a legdrágább barátja ezen a földön”. Mellesleg levelezésük az évek során - melyet megőriztek – felfedi Miller igazi jellemének legbensőségesebb megnyilvánulásait, növekedését és erejét.¹

Sok jelzőt ragasztottak Millerre. Nevezték őt „őrült Millernek”, „Miller prófétának” és „világ vége emberének” aki képzelgő, fanatikus és álmodozó. Például egy szomszéd orvos, aki azt mondta, hogy Miller egy remek ember és jó szomszéd volt, de a második advent a témája, a rögeszméje. Miller elhatározta szívében, hogy meggyőzi őt. Ebben az időben gyermeke éppen beteg lett, és elküldött az orvosért. Közben a vizsgálat alatt Miller nyugodtan ült, csendesen szimulálta a beteget. Az orvos kérdezősködött: „Önnek mi baja van?” Miller felelte: „Nem tudom Doktor, **(478)** de azt akarom, hogy vizsgáljon meg és írjon fel valamit.” Az orvos megnézte a pulzusát és a légzését, alaposan megvizsgálta, de nem talált nála semmi bajt.

Miller ekkor megkockáztatta: „Doktor Úr, attól tartok, nekem rögeszmém van. Meg tudja-e állapítani? Mik a tünetei?” „Nos, – felelte az orvos – akinek rögeszméje van, az józan és kiegyensúlyozott minden tárgyban, kivéve egyet, amelyről különcködő nézetei vannak, és ha erről van szó, néha vad és dühöngő.” „Jó – mondta Miller – ragaszkodom hozzá, hogy mutassa ki. Azt akarom, hogy üljön le velem két órára, mialatt előadom az adventről való nézetem. Ha rögeszmés vagyok, Ön bizonyára meg tudja állapítani, és ki tud gyógyítani.” Az orvos szabadkozott, de Miller kijelentette, hogy teljes mértékig megtéríti a ráfordított időt. Így tanulmányozták a Dániel 8. és 9. fejezetét – a keresztre feszítést Kr.u. 33-ban, a 70 hét végét, amelyet a 2300 év első részeként „vágtak le”, így maradt 1810 év, mely „1843”-hoz vezet.

Miller nyugodtan, de meggyőzően beszélt. Az orvos rájött a cselre, dühösen elhagyta a házat, Millert pedig még inkább képzelgőnek, álmodozónak és fanatikusnak tekintette. De három nappal később visszatért, elveszett embernek vallotta magát és Miller segítségét kérte, hogy megtalálja Krisztust, - amit Miller szívesen meg is tett - és az orvos elfogadta mind Krisztust, mind a második advent reménységét. Ilyen személyes bizonyosságtevésen keresztül, mint amilyen ez is volt, és nézeteinek a barátaival való közlésével remélte Miller, hogy teljesíti elkötelezettségét.

De nem tudott menekülni attól a mind mélyebben gyökerező meggyőződéstől, hogy „mennie kell és mondania kell a világnak”. Idővel ez a meggyőződés követeléssé érett, aminek hamarosan meg kellett adnia magát.

II. 1831 elején Prófétikus „bizonyítékokat” vázolt fel Andrus-nak

Ténylegesen kevés ismeretünk van a többnyire csendes évekről. De Miller készített feljegyzéseket – melyeket „Text Book”-nak azaz „Kézi Könyvnek” nevezett - a rendkívüli alkalmakról, amikor látogató lelkészek hirdették az Igét Hamptomban 1829. január és augusztus között. Ezek a jegyzetek szerencsére fennmaradtak. Rendszerint két istentisztelet volt a gyülekezetben, egy „délelőtt” és egy „délután”. „Andrus vén” (479) igehirdetése volt a leggyakrabban feljegyezve. „Fuller vén” igehirdetéseiről is készített feljegyzéseket, aki később első volt azok közül a lelkészek közül, akik elfogadták Millernek a második adventről kialakított álláspontját. Ezen jegyzetek közül némelyek meglehetősen teljeseek. Így tudatlanul is megismerkedett az igehirdetések szerkezetének felépítésével, ami később nagy segítségnek bizonyult.

A jelek szerint Andrus egyike volt azoknak, akik előtt Miller őszintén feltárta a második adventről való meggyőződését, amint azt egy 1831. február 15-én megírt nyolc oldalas kézirat tanúsítja. Címe: „Néhány bizonyíték Krisztus második eljövételének időpontjáról Andrus vénnek Willam Millertől”. Ez némileg a profétikus bizonyítékok formai bemutatása volt hat hónappal Miller első nyilvános előadása előtt. Nagyszerűen feltárja ez a levél magyarázatának rendszerében, hogy Miller nézetei meglehetősen jól kikristályosodtak erre az időre, miszerint mindegyik prófécia összefügg más próféciákkal, kiegészítve egymást. A kezdő mondat egyszerűen átfogó és meghatározza a szóban forgó időtartamokat. Ezt írja:

„Az első bizonyíték, ami rendelkezésünkre áll – mind Krisztus második eljövételére, mind annak idejére vonatkozóan – a Dániel 8:14-ben van. „2300 estvéig és reggelig, és azután kiderül a szenthely igazsága” – napok alatt éveket, a szentély alatt az egyházat értjük; indokolt azt feltételezni, hogy a megtisztítás mind a lélek, mind a test bűntől való teljes megváltását jelenti a feltámadás után, amikor Krisztus eljön másodszor a „bűn nélküli üdvözítésre.”²

1. MEGISMÉTLI A DÁNIEL 7 ÉS 8 FEJEZETÉRE VONATKOZÓ MÉRVADÓ ÁLLÁSPONTOKAT – Ezután Miller madártávlatból bemutatja az egymást követő négy világbirodalom bizonyítékát Dániel 7. fejezetéből – Babilónia, Perzsia, Görögország és Róma – melyen keresztül elvezet a második adventig. A kis szarvat Antikrisztusnak, uralkodásának idejét 1260 évnek nevezi, az ítélet

napját pedig a vázlat prófécia csúcspontjának. Ezután következik Dániel 8. fejezetének megtárgyalása, Médó-Perzsia, Görögország és Róma ábrázolása, és a jövődőlés végéig terjedő 2300 év. Dániel 8. fejezet látomásának megnyitásához Dániel 9. fejezetét magyarázó kulcsként adja. **(480)** Ebben az időben Miller nem olyan határozott a 2300 év dátumával kapcsolatban, mint ahogy augusztus 14-én, az első igehirdetésének idején volt. Most, februárban Andrusnak írt levelében még csak megközelítőleg helyezi kb. „455-től” kb. 1845-ig”.

2. VITATJA A FÖLDI EZERÉV NÉPSZERŰ NÉZETÉT – Ezt követően Miller a Jelenések könyvéhez fordul, hogy „utánanézzon az időknek, melyek erről beszélnek” – mondja ő – és „hasznlóan a befejezésükhöz közelednek”. „Jelenleg ez az általános vélemény” a földi millenniumra vonatkozóan, Miller ezt nyomtatékosan megvitatta, nyíltan és érthetően kijelentette „tudom, hogy a Szentírásban nincs olyan, ami igazolná ezt a nézetet”. Ezután egy „titokzatos véleményre” utal, melyet a teremtés hetének hat napjából következtek, és állítja, hogy ez az uralkodó hamis elmélet a millenniumról „több tévedésbe vitte bele az emberiséget, mint bármely más elmélet vagy a Szentírás magyarázatának valaha volt módszere”. Tehát ez volt mindig a korabeli népszerű teológiával szembeni nézeteltérésének gyökere, mint ahogy azt világosan le is jegyezte.⁴

3. AZ 1335 ÉV A 2300 ÉVVEL EGYÜTT „1843-BAN” VÉGZŐDIK – Miller ezután felülvizsgálja a Krisztus második adventjére vonatkozó kétséget kizáró újtestamentumi bizonyítékokat. Ezeket a következőképpen sorolja fel: Krisztus akkor jön el, mikor a „közbenjárói” munkáját befejezte. Akkor fog jönni, mikor az Antikrisztust megsemmisítette, miután 1260 éves uralma véget ért; amikor a világ a harmadik csapás alatt szenved; amikor a hetedik trombita hangzik és a hetedik pohár kitöltetik; amikor a föld királyai az utolsó nagy csatát vívják egymás között; és amikor a Dániel 1290 nap-éve véget ér. Azután megjegyzi: „Boldog, aki várja és megéri az 1335 napot”, amely 45 évvel több (mint 1290 év) és az elvezet bennünket 1843-hoz – ami ugyanaz az idő, mint a Dániel 2300 napja”.⁵

4. AZ 1260 ÉV 1798-BAN, A 391 ÉV 1843-BAN ÉR VÉGET – A két „tanúbizonyosság” megölését, melyet az Ó- és Újszövetségre **(481)** vonatkoztatott, 1793-tól 1796-ig tartó időre helyezte, mivel összefüggött a pápai hatalom egy bizonyos ideig tartó elvesztésével 1798-ban. Azóta a Bibliatársulatok ismét föltámasztották a Bibliát, és missziós társaságok alakultak terjesztésére és magyarázására. Miller úgy érezte, hogy az emberiség az utolsó csapás idejéhez érkezett, és hogy a Jelenések 9:15.

hatodik trombitájának 391 éves időszaka Kostantinápoly 1453-ban történt elesésétől 1843-ig tart. Úgy gondolta, hogy ugyanúgy a Jelenések 10:12. különleges üzenete hirdetésének időszakában élnek, amikor prófétai „idő” nem lesz többé. A hatodik pohárnak – úgy vélte – a Török Birodalomra töltetik ki, és erejük a kiszáradás folyamatában állították, hogy utat készítsenek a kelet királyainak.”⁶

5. AZ UTOLSÓ NAGY VÁLSÁGOT 1843-1847 KÖZÖTT VÁRTA – Az utolsó csapás, a hetedik trombita és a hetedik pohár zárja e világ jeleneteit” – állította Miller. „Akkor Krisztus eljön az ő szentjeivel, elpusztítja a gonoszt, megégeti a világot, és ezer évig él és uralkodik népével az új földön és új égen.” Majd „bizonyítékainak” summázását ezzel az átfogó kijelentéssel zárja:

„A szentírásbeli bizonyítékok ereje következtében arra az ellenállhatatlan meggyőződésre jutottam, hogy a pápa világi hatalma véget ért 1798-ban, és ettől az időtől kezdve nem taposta le többé az egyházat, sem nem uralkodott a föld királyain és kb. 45 év múlva véget ér Dániel látomása, és Krisztus eljön. Egy dolog marad csak megvalósulatlanul, a nagy ütközet, melyben a föld minden királya részt vesz, *a királyok, az Antikrisztus - és a mohamedánok* „a három tisztátalan lélek”, melyek részt vesznek ebben a háborúban azokkal szemben, akik harcolnak a szabadságért és a lelkiismereti jogokért, és 1843-ban vagy legkésőbb 1847-ben el fog jönni Krisztus másodszor, hogy bűn nélkül üdvözítsen”.⁷

Ilyenek voltak Miller kikristályosodott nézetei, röviddel a próféciákról tartott első igehirdetése előtt 1831 nyarán. Általában összhangban voltak azokkal a feljegyzésekkel, amiket a XIX. század első évtizedeiben írtak és kiadtak az Ó- és Új világban, mielőtt Miller leírta saját meggyőződését. **(482)** De az, hogy írt és egy ilyen kéziratot küldött egy lelkész barátjának, nem tudta felszabadítani lelkét attól a kényszerítő érzéstől, hogy hitét nyilvánosan hirdetni kell.

III. Miller első igehirdetését Dániel 7. és 8. fejezete alapján tartotta

Miller növekvő aggodalma és belső lelkiismereti küzdelme azon kötelessége miatt, hogy a világnak tudomására kell hozni meggyőződését, 1831-ben egy eseménydús nyári napon a csúcspontjához érkezett.⁸ A hónap második szombatja volt, mely augusztus 13-ára esett⁹, és Miller odahaza tartózkodott Low Hamptonban. Befejezte a reggelijét és egy keveset időzött ódivatú íróasztalánál, házának keletre néző kellemes szobájában, hogy tovább ellenőrizzen „egy bizonyos pontot” a tanulmányában. Amint felállt, hogy valamely dolga után nézzen, az a meggyőződés lett úrrá rajta - erősebben, mint bármikor -: „Menj és mondd el ezt a világnak”. Éppen olyan volt, mintha csak az Isten mondta volna e szavakat. Benyomása olyan élethű és erőteljes volt, hogy visszasüppedt erősen kopott karosszékébe, és

valóságos eszmecserébe kezdett a témáról. „Én nem megyek Uram” – mondta ő. „Miért nem?” úgy tűnt, mintha feleletként jönne a kérdés.

Miller felsorakoztatta az összes elcsépett régi kifogását, amit össze tudott szedni – a korát, azt, hogy nem pap, felhozta hiányos képzettségét, korlátozott képességét, lassú beszédét, és hasonlókat. De egyikük sem, vagy mindannyian együttesen sem tudták elhallgattatni meggyőződése hangját, mely kitartott az mellett, hogy elháríthatatlan kötelessége hitét másokkal a nyilvánosság útján megosztani. Lelki küzdelme olyan nagy lett, hogy ott és akkor belement abba, hogy ünnepélyes egyezséget kössön Istennel, melyet imával pecsételt meg. Ha Isten félreérthetetlenül utat nyit előtte, akkor megy, és teljesíti kötelességét a világgal szemben. **(483)** „Hogyan gondolod ezt az útnyitást?” – úgy látszott, mintha a hang ezt kérdezte volna. „Miért” – válaszolta – „ha valaki meghívna bárhová, hogy beszéljek a nyilvánosság előtt, megyek és elmondom, amit találtam.”¹⁰

Tehát, hosszú és kemény küzdelem után beleegyezett, hogy elindul és megpróbál beszélni a tárgyról – *ha az Úr utat nyitna előtte*. Legkevésbé sem álmodta, hogy csekély fél órán belül éppen egy ilyen lehetőséggel találja magát szembe. Biztonságban érezte magát, hogy az általa megszabott feltétel révén nem kell végrehajtania a megállapodást. Úgy érezte, mintha leemelték volna róla a terhet, és megkönnyebbült. De ugyanebben a percben egy 16 éves legény lovagol a közeli Dresden-ből a Low Hampton felé vezető úton, üzenetet hozva Millernek, hogy jöjjön és mondja el a második adventről kialakult nézeteit a dresdeni baptista gyülekezet tagjainak.

Ez a fiú, Irwing Guilford, Miller unokaöccse, Sylvia nővérének és férjének Silasnak a fia, aki a dresdeni baptista gyülekezet hűséges vezetője volt. Lelkészük néhány napos távollétéről beszélgettek, és Silas javasolta, hogy kérjék meg „William”-et, jöjjön át vasárnap és beszéljen nekik a második adventről való meggyőződéséről, ami évek óta tartó személyes bibliatanulmányozásán alapult. Összehívnák a szomszédokat, legtöbbszörre baptistákat, és, ha nem akar igehirdetést tartani, csak beszélgetne velük arról. Az imaház helyett a gyülekezet összejöhetne az ő nagy faházuk nappali szobájában, ha ez könnyebbé tenné számára. Tehát elküldték a fiút Millerhez, akit otthon is talált, éppen azután, mikor megkötötte megállapodását az Úrral.

Ekkor jött Irwing Guilford, kopogtatott és belépett Miller ajtaján, és átadta az üzenetet – hogy „a mi lelkészünk távol van, és az emberek szeretnék, ha jönnél és beszélnél nekik Krisztus második eljövételéről. Azt

akarjuk, hogy a szomszédok hozzánk jöjjenek, és az egész gyülekezet ott lehet.” A meglepett Miller megdöbbsent és mérges volt magára, hogy ilyen egyezséget kötött. Maga beszélte el ezt az epizódot, **(484)** „felláztam azonnal az Úr ellen és elhatároztam, hogy nem megyek el”.¹¹ Sarkon fordult és meglehetősen viharosan távozott a házból. Lement a lejtős udvaron és a közeli juharfa liget felé indult, ahol a térdein állva harcolhatott.

A küzdelem heves volt. A döntés válságos pillanatához érkezett, mint sokak életében, akiket mélységes meggyőződés vezetett. Az árnyékos juharfa ligetben, közvetlen az otthona közelében Miller térdre esett és először azért imádkozott, hogy Isten mentse fel ígérete alól. De az egyetlen válasz, amit kapni látszott a már ismerős „Menj és mond el a világnak!” És a liget komor csendjében lelkiismerete mennydörögte: „Egyezséget kötsz Istennel és ilyen hamar megtöröd?” Megígérte, ha felkérlik, hogy a nyilvánosság előtt beszéljen hitéről, akkor megtenné. Isten pedig szaván fogta, és most kevesebb mint félórán belül megtörtént a meghívás. A válasz magától értetődő volt, világos és egyszerű.

Azonban a Miller jellemével és mértékével rendelkező ember számára csak egyetlen válasz létezett. Ő, aki a hadsereg tisztje volt, fővezérének alárendelve, és aki szigorú Új Anglia-i családból jött, nem volt és nem lehetett áruló. A becsületszava forgott kockán. Kifejezetten megígérte, hogy válaszol, ha hívják, menni fog és beszél a hitéről. És a hívás itt volt. Tehát akkor és ott a térdein teljesen átadta magát Isten megbízásának, és azt mondta „Uram, elmegyek”.

Isten békéjével szívében tért vissza házába. A fiú várta a választ, és Miller azt mondta neki, hogy ebéd után elmegy vele. Tehát azon a füledt augusztusi délutánon magához vette kopott Bibliáját és énekeskönyvét, és útra keltek a 25 km távolságra lévő Dresden-be, - első nyilvános előadására. Felvirradt a következő reggel - augusztus 14. vasárnap – és a szomszédok, akik a kis dresdeni baptista gyülekezethez tartoztak, Guilford kényelmes otthonában összegyűltek. Miller egy teljesen megtelt házban találta magát. **(485)** Sokan a paplanokkal letakart széles deszkákon ültek, melyeket széktől-fotelig, és foteltől-fatuskóig vagy tőkéig fektettek le. Miller a nagy karosszékben ült, és az emberek várakoztak, hogy hallgassák őt. Ének és ima után Miller elkezdte. Ezek saját szavai:

„Amint beszélni kezdtem, minden féltékenységem és szorongásom elmúlt, és csak azt éreztem, hogy a téma nagyságának a hatása alá kerültem és Isten gondviselése által képes voltam előadni.”¹²

A jelenet élénken emlékeztet II. Eberhard salzburgi érsek régmúltban - a Regensburgi zsinaton 1240-ben - tartott történelmi jelentőségű előadására. Ez az első feljegyzett prédikáció a történelemben, amely a kis szarvat azonosította a pápasággal; és még egy három évszázaddal későbbi hasonló epizód, amikor a skóciai John Knox a Dániel 7. fejezetről tartotta legelső előadását az öreg Szt. András várában 1547-ben, a skóciai reformáció kezdetén.¹³ Miller pedig egy másik három évszázaddal Knox után, amint 1831-ben először olvasta és magyarázta Dániel 7. fejezetének üzenetét a kis baptista gyülekezeti csoportnak.

Knoxhoz hasonlóan ő is bemutatta, hogyan jöttek és tűntek el az oroszlán, a medve, a párduc és a rettenetes vaslábú fenevad jelképeivel meghatározott Babilon, Médó-Perzsia, Görög- és Római birodalmak, és hogyan jelent meg a „pápai kis szarv” a Római birodalom feloszlata után, és hogyan üldözte az Isten szentjeit a hosszú 1260 éves időszak alatt. De Miller kitért arra, amire Knox az ő idejében nem – még egy másik szakaszt toldott a beszédhez. Rátért a Dániel 8. fejezetére és azt magyarázta, hogy ez a fejezet Dániel 7. fejezetével és 1260 évével együtt – hogyan tisztítatik meg a szentély a Jeruzsálem újjáépítésére kiadott parancs után 2300 évvel, melyről azt gondolta, hogy az a föld Krisztus második eljövetele előtti megtisztítását jelenti.¹⁴

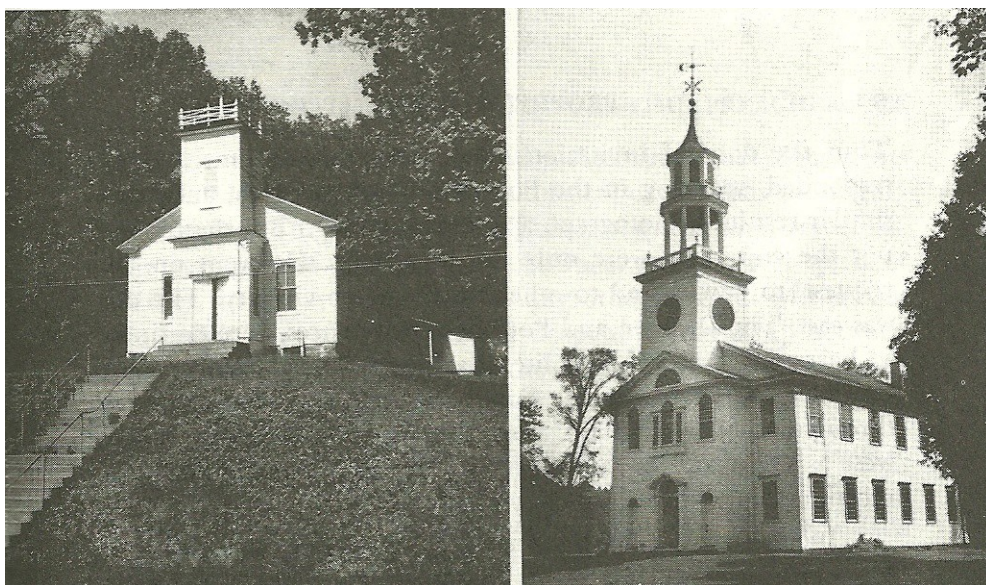
Azután, ünnepélyesen kijelentette, hogy ez a jelen időre szóló különleges üzenet. Elmagyarázta, hogyan bocsátották ki a rendeletet **(486)** Kr. e. 457-ben, és hallgatói kiszámíthatták maguknak, hogy a 2300 év „1843 körül” végződik. El kell készülniük az Úr eljövételére. A prófécia volt tehát első nyilvános előadásának dobogó szíve, éppen úgy, mint ahogy az is maradt a megközelítőleg 4000 igehirdetésének központi témája, melyeket tartott attól a naptól kezdve, egészen 1844-ig.¹⁵ A kis csoport mélységesen megrendült. Azelőtt soha sem hallottak ehhez hasonlót. Az üzenet célba talált, erős férfiak szemébe könny szökött, a gyenge nők sírtak a hallott üzenet hatása alatt. Az összejövetel után Miller körül tolongtak és kérdéseikkel ostromolták őt – arról, hogy az „állatok” királyságokat jelentenek, a „napok” évekkel egyeznek meg, és a „szentély”-ről, aminek meg kell tisztítani. Mások hazamentek, csendesén és higgadtan fontolgatva a Low Hamptomból jött férfi szokatlan üzenetét, aki „helyettesíteni jött” távollévő lelkészüket. Végzetes nap volt ez az 1831. augusztus 14-e.

Ez a „szűz beszéd”, ahogy Miller nevezte, mély benyomást gyakorolt hallgatóira, mert többen akartak hallani. Üzenetét nem adhatta át egyetlen

igehirdetés alkalmával, ezért megígértették vele, hogy előadásait egész héten át, vasárnapig bezárólag folytatja. Ottmaradt tehát nővére házánál. Az előadássorozat további részét áthelyezték a közeli Dresden szerény kis baptista gyülekezetébe; most Clemons-nak nevezik. Sokan, akik elhidegültek, ismét megtértek, aktív gyülekezeti tagok bevallották bűneiket és el akartak készülni visszatérő Urukkal való találkozásra. A 13 család minden tagja – kettő kivételével – „reményteljesen megtért” Krisztushoz és készüldni kezdett az Ő második eljövételére. Giulfords is azok között volt, akik elfogadták Miller nézeteit.

Az emberek nemcsak ebből a közösségből jöttek, hanem a közeli városokból is, és egy ébredés bontakozott ki. Sokan kezdtek hinni Miller üzenetében. A közelgő második adventről szóló prédikációi arra ösztönözték hallgatóit, hogy törekedjenek elkészülni arra a természetfeletti eseményre.

(487)

Miller legkorábbi igehirdetéseinek helyszíne a küszöbön álló második adventről

(balra) A dresdeni járás kis fehér baptista temploma (most Clemons) New York államban, ahol Miller kezdetben igehirdetési sorozatait tartotta a küszöbön álló második adventről a próféciaák fényében, 1831. augusztus 14-én a legelső héten. Közvetlen azután hasonló sorozatban prédikált a Kelet Vermont-i Poultney-ben, a tekintélyes baptista „Zöld imaházban” – ez egy fehér építészeti drágakő. **(jobbra)** Az imaházhoz hívó harangon a felirat így hangzik: „Aki hallja, ezt mondja: Jövel”. „Fuller vén” volt a lelkipásztor.

Proféciai alappal és gyökerekkel rendelkező legelső előadásai valóban mély benyomást tettek a közösségre. Egy olyan munka kezdődött el Dresdenben azon a végzetes augusztusi héten, melynek jelentőségét akkor senki sem fogta fel.

A folytatása is ugyanolyan fontos és érdekes. Alighogy Miller hazaért a következő hétfőn, a dresdeni első nyilvános előadások után, az egyik „Vén”-től érkezett levél várt rá, aki a Vermont állambeli Poultney baptista gyülekezet lelkésze volt - alig pár mérföld távolságra attól, ahol korábban Miller, mint deista néhány évet töltött – és arra kérte, jöjjön és mondja el a gyülekezetüknek a második adventről kialakult meggyőződését. Ebbe az időben a Vén még nem hallott a dresdeni eseményekről.¹⁶ **(488)** Így, a meghívás ajtaja másodszor nyílt meg. Miller el is ment, és hasonló eredménnyel beszélt a Poultney-i baptista gyülekezetben. (Foto a 487. oldalon) De nem ez volt a vég; ez csak a kezdet volt. Tovább ment, felkérésre Pawletbe és a környék más városaiba. A kocka el volt vetve. A dresdeni és Poultney-i tapasztalatok arra voltak rendelve, hogy százszor és százszor megismétlődjének baptista, metodista, kongregációs és más gyülekezetekben egész Újangliában, Kelet-Kanadában és végül olyan messze, mint nyugaton Ohio és olyan távol, mint délen Maryland. Elszakadtakat nyertek vissza és világiakat térítettek meg.

Mellékesen megjegyezzük, hogy a Poultney-beli Vén lett Miller első megtért lelkésztársa a második adventről való felfogásában. És érdemes azt is megjegyezni még, hogy ezeknek a legkorábbi meghívásoknak a földrajzi közelsége is felfedi azt a nagyrabecsülést, amelyben Millert részesítették a helybeliek és legkorábbi igehirdetési próbálkozásainak eredményességét. Rövidesen olyan sok meghívást kapott, hogy képtelen volt mindnek eleget tenni. De erről később szólunk. Erről Miller így tesz tanúságot:

„Ettől az időtől kezdve a lelkészek és a gyülekezeti vezetők nyilvános szolgálatom teljes ideje alatt a legsürgetőbb meghívásokkal árasztottak el olyannyira, hogy több mint a felét képtelen voltam teljesíteni. Mindenfelé megnyíltak előttem a templomok, és zsúfolt termekben tartottam az előadásokat Vermont állam nyugati részén, New York állam északi felén és Kelet-Kanadában.”¹⁸

A Miller mozgalom most már határozottan, bár helyi jelleggel megindult.

IV. Személyes levelei meghitt bepillantásra adtak lehetőséget.

Egy bensőséges levelezés tárul fel előttünk, amely 1831-ben kezdődött Miller és Truman Hendryx baptista lelkész között, akit „legjobb barátjának”¹⁹ nevezett. Ezek a levelek elfogulatlanabban tárják fel Miller fejlődő nézeteit,

(489) tapasztalatait és korabeli tevékenységét, mint bármely más dokumentumok. Régies és gyakran furcsa kifejezései nagyon érdekesek. Olyan mértékben tárják fel Miller emberségét, egészséges, kifejtett és kiegyensúlyozott humorérzékét, valódi lelkiületét, ahogyan azt más feljegyzésekben nem találjuk meg. Magatartása természetes volt és kettőjük elmélyülő barátsága a Biblia szeretetén alapult. Meg kell elégednünk néhány szemelvénnel.

Miller Hendryx-el való ismeretsége 1831. július 6-án kezdődött a hamptomi baptista gyülekezetben tett utóbbi eredményes ébresztő és missziós prédikálása alkalmával. E látogatás alkalmával győzte meg Miller Hendryx-et a „világmegtérés ezer évvel Krisztus eljövetele előtt” téves elméletéről. Miller első levelét 1831. augusztus 9-én írta neki – néhány nappal Dresdenben tartott első igehirdetése előtt –, hogy beszámoljon a Low Hampton-i ébredési összejövetelek eredményes következményéről, hogy kifejtse további nézeteit a próféciákról és a második adventről, Hendryx „több világosságért” való kérésére válaszolva. Miller válasza annyira felvilágosító, hogy ennek a kezdődő levelezésnek a legfontosabb részét – amely sietve íródott – ide másoltuk:

„Azt mondd Hendyx atyafi, hogy „több világosságot” kívánsz. Kívánom, hogy megkapd, és én készségesen segítek neked minden kínálkozó alkalommal, azzal a kevéssel, amivel bírok. Ne szegje kedved, ha 14 évi tanulmányozás során nem találtál „több világosságot”. De azt mondd, hogy 12 év, és az Isten titka befejeződik.²⁰ Egyetértetek. Tudod, én négy módon bizonyítom ezt: - Először Dániel látomásának időtartama, másodsor az Antikrisztus uralkodásának ideje & 45 éven felül (1290), harmadszor a két nap vagy 2000 év szerint és negyedszer, amikor a hatodik trombita hangzik.”

„Először: tehát Dániel látomása a 2300 évről (lásd: Dán. 8:13-14.), amely látomás akkor kezdődött, amikor a Perzsa Birodalom kiterjesztette hódításait (lásd: Dán. 8:4. és 20.). Szintén Artaxerxes uralkodása idején kezdődött, amikor zavaros időben kiadták a Jeruzsálem helyreállítására és újjáépítésére vonatkozó rendeletet. (lásd: Dán. 9:25., Ésai. 7:2.) Az is az ötödik perzsa király uralkodása alatt kezdődött, vagy Dániel szerint a negyedik, azaz Cyrus, akinek uralkodása alatt élt Dániel (lásd: Dán. 10:1.). Cambises, Dárius, Xerxes (vagy Ahasvérus) **(490)** és Artaxerxes. (lásd: Dán. 11:2.3.). Nos, ez a három esemény egy és ugyanazon időben történt, és ez 457 évvel volt Krisztus születése előtt, és 70 héttel, vagyis 490 évvel Krisztus keresztre feszítése előtt, akkor elveszünk a 2300-ból 457-et, és ez 1843-hoz vezet.”²¹

Ez a levél tehát a bibliai jövendölésekről kialakult saját nézeteit magyarázza, mivel úgy érezte, hogy az minden bizonnyal a világnak szól. Nyilván arról írt, amit a dresdeni baptista csoportnak adott elő néhány nappal később. Egy másik, 1832-ben Hendryx-nek írt levelében Miller elmondja, hogy bizonyos cikkeket készít a vermonti baptista *Telegraph* című lapnak. És márciusban beszél barátjának egy fiatal lelkésszel való

megbeszéléséről, aki azért jött, hogy rámutasson Miller „tévedésére”. Ez a megbeszélés több napig tartott, és ez bepillantást enged Miller módszerébe. Ezt írta:

„Éjjel és nappal dolgoztunk, és éppen most ment el, hétfő du. 3 órakor. Megterhelten. És azt mondta, soha azelőtt ennyire nem volt megterhelve. Azt mondhatod, dicsekszem. Nem, nem Hendryx testvér, te jobban ismersz ennél. Csak a Bibliát olvastattam vele. És a Concordanciát tartottam elé, nem az én dicséretem, Istené a dicsőség. Mindenesetre nehéz lesz neki ellenállni az igazságnak. El akar jönni hozzám és tanácskozni, és 2 vagy 3 hónapig a Bibliát tanulni velem. Ragyogó tehetségű fiatalember.”²²

Hirtelen, egy rövid időre megpillanthatjuk Miller figyelemre méltó energiáját, hajtóerejét és komolyságát. Láthatjuk, hogy a Biblia a tankönyve, összes lelki bölcsességének és erejének forrása. Ilyen intenzív volt a személyes munkája. És némelyik gyülekezetben növekvő érdeklődés volt a második advent iránt, amint a következő idézetből is kitűnik:

„Majdnem minden nap tanul velem valaki. Voltam Poultney-ben (viszont látogatáson) és néhány másik helyen előadást tartani Krisztus eljövételéről. És minden alkalommal nagy hallgatóságom volt. Ebben a városrészben növekszik az aggodalom ezen a téren.”²³

És itt tárul fel tanítási és prédikatori filozófiája – alaposság, őszinteség és komolyság. Teljesen a Bibliára alapozott és Krisztust emelte fel. Ezt szintén megosztja Hendryx-el.:

„Azt tanácsolom, vezesd hallgatóidat lassú és biztos léptekkel Jézus Krisztushoz, lassan – mondom – mert valószínűnek tartom, hogy nem elég erősek a futáshoz. Biztosan, mert a Biblia biztos beszéd. Ahol a hallgatóid **(491)** nem jártasak a hitben, a Bibliát kell prédikálnod, mindent a Bibliából kell bizonyítanod, a Bibliát kell mondanod. A Bibliából kell intened, a Bibliát kell imádkoznod, és szeresd a Bibliát, és tegyél meg mindent, hogy mások is megszeressék a Bibliát. Nagy segítség a jó cselekvéséhez, ha megérezteted a gyülekezettel, hogy komolyan, teljesen és ünnepélyesen hiszed, amit prédikálsz. Ha azt akarod, hogy az emberek érezzék ezt, érezd magad is; ha azt kívánod nekik, hogy úgy higgyenek, mint te, mutasd meg nekik a tanításban való kitartó szorgalmaddal, hogy őszintén kívánod azt. Több jót tehetsz a kandalló tüze mellett és a beszélgető körökben, mint a pulpituson.”²⁴

Eltelt egy kevés idő, mielőtt befejezte volna a levelet. Közben „két cikk (korábbi cikkei közül) megjelent a *Telegraph*”-ban és „ezt hamarosan több fogja követni”. Biztos abban, hogy cikkei „komoly érdeklődést” indítanak el, ami be is következett. Majd beszél azok erősödő „ellenállásáról”, akiknek valójában tanítani kellene a második advent igazságát. Hat hónap múlt el, és kifejezi azt a kívánságát, hogy ismét találkozhasson Hendryx-el úgy, hogy leüljenek és „egy jót csemegézzenek együtt a Bibliából”, ahogy régen tették. Megismétli saját erős személyes meggyőződését. Az evangélium mélysége

és a második advent kapcsolata, a megváltási terv összességében mutatkozik meg:

„A fény állandóan árad rám és mind jobban és jobban megerősíti hitemet azokban a dolgokban, melyekről beszéltem neked, amikor itt voltál, azaz a kegyelem által való megváltásról, a Krisztus vérének elégséges voltáról. Megigazulunk a nekünk tulajdonított igazsága által. Megszentelődünk a Szent Lélek működésén keresztül és megdicsőülünk az eljövetelekor és megjelenésekor való összegyűjtés idején.”²⁵

Miller egyre többet utazott, prédikált és levelezett ebben az időben, bár alig telt el egy év mióta először prédikált. A *Telegraph*-ban megjelent cikkei most kezdtek kézzelfogható gyümölcsöt teremni. 1833 elején levelet kapott Henry Jones kongregációs lelkésztől, aki egy mértékletességi iratokat terjesztő ügynök volt és később kitűnő munkatárs lett a Miller-mozgalomban. Érdeklődését Millernek a millenniumról írt cikkei keltették fel, amint azok a *Telegraph*-ban megjelentek „V.M.” aláírással. Meg akarta vitatni azokat a kérdéseket Millerrel. **(492)** Komoly gondolkodású lelkészek kezdtek felfigyelni. A kongregációs Henry Jones mondja:

„Tudatában vagyok, hogy a legtöbb bibliaismerő ember nagyon képzelgőnek vagy fanatikusnak tartana, ha megismertetné velük nézeteidet - és bár én nem tudom, de igazuk lehet, hogy elvadultál - nagyon boldog lennék, ha találkozhatnék veled és beszélgethetnék néhány órát, mivel azt mondtad, hogy a témát hosszú évig tetted tanulmány tárgyává, és most készen állsz arra, hogy beszélj róla és megvéd mindent elfogadható ellenvetéstől.”²⁶

Majd Jones második és harmadik levelében kutató kérdések egész sorozatával árasztja el Millert. Hamarosán ezt írja Miller Hendryx-nek:

„Az Úr elszórta a magot, és rajtad kívül most nyolc lelkészre számíthatok, akik többé-kevésbé prédikálják ezeket a tanokat. Leveleidből nem derül ki, hogy vajon te teszed-e ezt vagy sem. Több mint száz testvérről tudok, akik legjobb meggyőződésük szerint magukévá tették nézeteimet, de akárhogy legyen is, 'az igazság hatalmas és győzedelmeskedni fog'.”²⁷

Azután, elmondja Hendryx-nek, hogy éppen most kapott engedélyt az ige hirdetésre a Low Hamptoni baptista gyülekezettől. Közben Miller szerteutazott és előadásokat tartott a próféciaokról. Egyik nap a Hudson folyón egy gőzösön egy csoport férfinek – akik a napfelkelte csodájában gyönyörködtek – magyarázta a próféciaikat. Mikor befejezte, visszavonult a hajó másik végébe. De az egész csoport követte és kérték, hogy folytassa. Így tovább oktatta őket a próféciaokról és egy nem régen kiadott 64 oldalas traktátot adott nekik.²⁸

Mivel a Low Hamptoni baptista gyülekezet (a saját házi csoportja) egy időre lelkész nélkül maradt, Millert kérték fel a „helyettesítésre”, ami bizalmukról tanúskodott. Így ír erről Hendryx-nek:

„Nincs még lelkészünk – csak egy öregember a konkordanciájával. És ő úgy taszít a hidegségével, unalmas és élettelen előadásával, erősen kétlem, hogy akár még egyszer is megkísérelné, de csend, erről egy szót se mondj senkinek. Küldj nekünk egy lelkészt, ha tudsz...Szeretném, ha Appollos nyelvét bírnám és Pál szellemi képességét, **(493)** és nincs az a terület, amit fel nem kutatnék, és hatalmas érvekkel bizonyítanám a Szentírás hitelességét, de egy dolgot mindezeknél jobban szeretnék: a Krisztus és Isten Lelkét, mert ő a férgeket is fel tudja használni, hogy a hegyeket legyőzze”.²⁹

Őszinte levelezésükben Hendryx nyilván finoman szemére vetette Millernek a korát, amire ő gyorsan visszavágott:

„Nevess Hendryx testvér; arra gondolsz, hogy az öreg Miller testvér prédikál. De ne vess csak, nemcsak te nevensz és az helyes is. Megérdemlem. De ha az igazságot tudnám prédikálni, az volna minden válaszom. Meg tudod-e nekem mondani milyen idős volt Noé, amikor elkezdett prédikálni? És Lót, Mózes, stb.”³⁰

Azt a képességét hamar kifejlesztette, hogy meglehetősen elhúzódtott időtartam alatt nagy hallgatóság érdeklődését ébren tartsa – másfél és két óra volt abban az időben a szokás – bizonyítja Miller bibliai próféciaikban való figyelemre méltó jártasságát, mely lenyűgöző előadásmóddal párosult. Miller óriási életerejű és gondolkodású ember volt, és nagyon tevékeny. Nyelvezete lebilincselő és színes, és nincs tele jelzőkkel és határozószókkal. Kevés fiatalember lett volna képes az ő fáradhatatlan tempóját követni. De időnként beteg volt és ez tudatosította benne előrehaladott korát, ezért hivatkozott állandóan arra. Gyakran a szavakkal játszva ír. Majd elmondja, hogy egy egész évre való prédikációs témája van. Ebben az időben a legtöbb helyen egy hetes sorozatot tart. A dolgok gyorsan haladnak. Itt van egy korabeli kép 1834-ből, tájékoztatás az ő utóirata által:

„Általában egy hetet töltök egy helyen, nagyon zsúfolt összejöveteleken, általában az utolsó napok zsúfoltabbak, mint az első. Sokan azt mondják, ésszerűnek látszik és elkezdenek olvasni, néhányan gúnyolódnak és kicsúfolnak, mások hiszik, hogy igazság. Általában a lelkészeket a legnehezebb meggyőzni, mégis ők mondják: „Nem tudnak felhozni olyan érveket, amit az öreg meg nem cáfolna”. Ismered Ester-t, éppen ott volt egy este, ahol tanítottam (bár nevetett és gúnyolt). Következő nap küldött egy meghívást. A Cornwall-beli Case nevetett és kicsúfolt. Elmentem és négy éjszaka tanítottam. Őt lelkész volt jelen. Case volt az első, aki hitt.”³¹

V. 1834-ben Miller teljes munkaidejű lelkész lett

Az 1831. augusztus 14-én Dresdenben megtartott első igehirdetéstől egészen 1834. október 1-ig terjedő időben Miller igehirdetése egyszerű mellékfoglalkozás volt, **(494)** több-kevesebb megszakítással. Még működtette gazdaságát, még szolgált békebíróként. Más kötelezettségei közben saját költségén oda ment el, amikor és ahova meghívták. Még

mindig övé a gazdaságának és megélhetésének felelőssége. Így igehirdetése némi külön munka volt – szeretetszolgálat, erkölcsi kötelesség teljesítése, Istennek tett ünnepélyes ígéretének beváltása, és mindig válaszolva mások meghívására. Ebben az időben már túl volt élete delén, hivatalos egyetemi képzettség előnye nélkül, a nyilvános beszéd területén kevés gyakorlattal, és egészen eddig lelkeszi okiratok nélkül. Ráadásul sokan tekintélyes előítélettel voltak a próféciaák megértésével szemben. Mégis, éveken keresztül kiterjedt területeket utazott be a saját költségén, nehézséget és gúnyolódást szenvedett el - és mindez mellett a saját családját is el kellett tartania.

Végre, 1834-ben eljött az idő, amikor fiai kezébe helyezhette gazdaságát – csak évi 100 dollárt tartott fenn a saját költségeire. Amíg nem lettek az utazásai hosszúak és költségesek, nem engedte, hogy azok az emberek fizessék utazási költségét, akiknek prédikált. Könyveinek árusításából sem részesedett a haszonból.

Eleinte nem volt Millernek meghatalmazási okirata, sem egyházi megbízólevele. Amikor beszédet tartott, kizárólag a saját felelősségére tette. A Low Hampton-i baptista gyülekezet által 1834-ben kiadott igehirdetői engedély az egyház elismerése volt, ugyanakkor növelte saját benső meggyőződését, hogy az igehirdetésre az Isten hívta el. És így, 1834-ben, mind a 64 oldalas Kis könyve, mid az igehirdetői engedélye erőt kölcsönöztek üzenetének, és teljesen átadhatta magát annak, ami számára világos megbízatás volt Istentől, melyet az egyház is megerősített. Októberben, a betakarítás után belépett új kapcsolatába, ami a bizonyosságtevés feladata. Azon gyönyörűséges emberi hangú levelek egyikében - melyet Hendryx barátjának írt az ő üdítő őszinteségével – egyszerűen nyilatkozik a munkájáról: „Minden időmet előadások megtartására szentelem.”³²

A prédikálás lett ettől kezdve Miller hívatása, élete legfontosabb ügye. Beszélni a világnak a közelgő adventbe vetett hitéről, amelyet a próféciaakra

Let. Brotherly love continue —
 The Baptists Church of Christ in Hampton
 and White-Hall do certify that Br Geo Millers
 is a member in regular standing in this
 Church — Br Millers has been improving his gifts
 with us in expounding the words of Divine truth
 in Publick for some time past to the approbation
 and edification of the Church —
 We are satisfied Br Miller has a gift to improve
 in Publick and are willing he should improve
 the same wherever his lot may be cast in
 the Zion of God — that the name of the Lord
 may be glorified and His followers exalted
 Done in Church Meeting Saturday September
 12th 1833 By orders of the Church
 Byron L. Harlow Ch. Clerk

Az 1833-ban Millernek adományozott kezdeti egyházi engedély

A New York-i Hampton és White Hall baptista gyülekezetek által közösen kibocsátott engedély. Millernek ez állandó egyházi állást nyújtott, és hamarosan teljes idejét a prédikálásra szentelte. Ezt követte egy, a különböző felekezetek 17 lelkésze által aláírt általános felekezeti megbízólevél

alapított, ez lett az ő nagy missziója. Naplót kezdett írni vagy feljegyzést utazásairól, amelyben felsorolta az összes prédikációs alkalmát. Ezt „Kézi Könyv”-nek nevezte, nyilván azért, mert abban jegyezte fel a fontos szövegeket, melyeket használt minden egyes igehirdetésénél, amikor prédikált. Rendszerint két szöveget használt, gyakran az egyiket az Ószövetségből és a másikat az Újszövetségből. Az első oldalon felül ezt láthatjuk: „1834. október 1-től kezdődően.”

Ez egy új és intenzív utazó életmód kezdete volt. **(496)** Az egész Új-Anglia a gyülekezetévé lett Ontarioval és Quebec-kel együtt, valamint Nyugat- és Kelet-Kanada,

és azután fokozatosan terjedt nyugati és déli irányba. Tevékenysége feltűnően kiterjedt és előadásainak üteme felgyorsult. Első „Kézi Könyve

négy év, hat hónap és kilenc napos” időszakot tartalmaz. Prédikátori pályafutásának ez a rendszeres táblázata, melyet levelezéseinek (nagyobb része fönmaradt) részleteivel kiegészíthetünk – a világi és egyházi sajtó feljegyzéseivel együtt, valamint a közvetlen munkatársai írásaiból – a legjellemzőbb képet alkották róla. Így bontakozik ki egy fejlődő mozgalom látképe, melyhez hasonló a modern időkben és talán a reformáció napjai óta sem volt.

Igehirdetése által százak elméjét szabadította ki a hitetlenség vasmarkából, a deizmust kényszerítette, hogy elismerje az ihletett Ige igazságát, és az egyetemesség bizonytalan alapjait rázta meg valahányszor embereket rábeszél, hogy vegyenek részt előadásain. Becsületes, független gondolkodású emberek százai részsültek tapasztalati ismeretben Isten kegyelme és igazságossága összhangjáról és a Jézus Krisztus megváltásáról.

33

VI. A „Kézikönyvek” bámulatos teljesítményeket tárnak fel

A két kis Kézikönyv vagy naplók igehirdetői körútjait tartalmazzák, kötetekre valókat mondanak el. Feljegyzik a dátumot, a helyet, néha az összejövetel helyét, és minden esetben az alkalmazott szöveget. Csodálatos személyes kitartásról és teljesítményről beszélnek. Már a beutazott távolság is önmagáért beszél, amit megvalósított abban az időben nehézkes terepen, gőzösön, vonaton, lovon és bricskán utazva; az is rendkívüli – 4560 mile (7296 km) a második könyv szerint, és mindez 1838. október 1. és 1840. október 1. között.³⁴ És Miller csodálatos előadásprogramja – kb. 4.000 igehirdetést foglal magába kilenc év alatt³⁵ – hasonlóképpen figyelemre méltó teljesítmény, mivel legtöbbször a rendelkezésre álló legnagyobb előadóterekben, templomokban, helyiségekben, sátrakban és imaházakban tartotta, beleértve az óriási szabadtéri hallgatóságot, 8-10.000 embert – minden hangszóró és hangerősítő segítsége nélkül.³⁶

(497)

Place & Date	Book	Chpt	Rev.	Book	Chpt
1834					
Toronto Oct 17	Lucy	15	18	Rev.	8 13
Thessville 5.	Rev.	32	1	20	Tab 33 24
Buckmantown 6	Jan 8	13	14	Jan 13	14

My tour into Chap.
Making 800 lectures from Oct 1
1836 June 7 - 1839 4 years 6. Mon 9 Aug.

Miller első teljes naplójának vagy első kézikönyvének részletei

Kiegészítés gyarapodó megbeszéléseinek táblázatához hely, dátum és szöveg vonatkozásában. Annak az időszaknak teljes összesítése utazásairól, az összejövetelek eredményeiről és az érdekes időpontokkal kapcsolatban.

(498) Ezek a Kézikönyvek ékesszólóvá válnak, midőn más forrásokból származó körülményekről és részletekről való jelentéssel vannak megtöltve, úgymint korabeli levelezések, a nyilvános sajtó és folyóiratok beszámolóí. A jelzett városok közül sokban összejövetelek voltak, természetesen különös esemény vagy attrakció nélkül. Máshol kedvezően értékelték. Mindkét kötetet emberi érdeklődésre számot tartó elemekkel látta el, és drámai jelentek lüktető kíséretével, mikor megértette a kísérő körülményeket. Ezen helyek közül némelyiken megszentelt emlékek vannak eltakarva. Néhol lelkeszek életének válságos óráinak jelenetei, akik életbevágó és gyakran végzetes választással néztek szembe. Másutt a keserű ellenállás, sőt üldözés jelenetei, vagy a győzelmes előrehaladás feljegyzései.

A legjelentősebb talán az összes között Miller prédikálása nyomán a határozott előrehaladás – különleges üzenete hatékony bemutatásával állandóan növekedett, és az üzenet sürgetővé vált, ahogy a várakozás ideje mindjobban közeledett. Előadásaiban egyre gyakrabban alkalmazta a

szövegelemzést, amint a mozgalom haladt előre, hasonlóan feltárta a hangsúlyos pontokat, majdnem olyan jól, mintha visszafordítanánk az idő kerekét és messze eltávolodva Millert személyesen hallanánk. Miller első Kézikönyve 1839. június 9-én megbeszéléssel zárul. Amint Massachussets-i körútja véget ér Lynn-el, ezek az egyszerű szavak láthatók benne: „1834. október 1-től 1839 június 9-ig négy év, hat hónap kilenc nap alatt 800 előadást tartottam.” És a második Szövegkönyv ezzel az egyszerű mondattal zárult: „1832 óta 3200 előadást tartottam”. Micsoda teljesítmény!

VII. Kezdeti engedély 1833-ban; Szélesebb-körű igazolvány 1835-ben

Az első két évben Miller csak egyszerű laikusként prédikált vagy hirdette az Igét – saját jószántából, bármilyen felhatalmazó írás nélkül. „Az Isteni Igazság szavait nyilvánosság előtt magyarázta”, **(499)** „a gyülekezet jóváhagyásával, annak épülésére”. Erre kívánta bátorítani, helyeselni és felhatalmazni ez a hazai gyülekezet. Így 1833. szeptember 14-én a hamptoni baptista gyülekezet – melynek Miller 17 éves kora óta tagja volt, vagyis 1816-ban való megtérése óta – kérése és „tudta” nélkül a baptista procedúra szerint megszavazta a szokásos „gyülekezeti bizottsági gyűlésen”, hogy „prédikálásra adnak neki engedélyt”.³⁷ Közvetlenül az után, hogy azt átadták neki Low Hamptonban, írt a nővérének, kifejezve érzelmeit az engedélyért és a vele szemben megszavazott bizalomért:

„Éppen most értem vissza Dresdenből, ahol egy vasárnapot töltöttem, és az élet ígését hirdettem nekik. A tegnapi igéim Hóseás 13:1; Ésa. 61:7. és Zsolt. 102:16. volt...Én nagyon vágyok arra, hogy hozzád menjek és lássalak téged; és ha az Úr akarja és a családok nem kifogásolja, megpróbálok azokról a dolgokról beszélni, amelyek a királysággal kapcsolatosak. Az én atyámfiai adtak nekem egy engedélyt – nekem, mint érdemtelennek, öregnek és engedetlennek. Óh, mennyire adósa vagyok e nagy kegyelemnek!”³⁸

Az 1833-ban számára kiadott engedély így hangzik:

„Maradjunk meg a testvéri szeretetben: a Hamptomban és White Hallban lévő Krisztusnak baptista gyülekezete igazoljuk, hogy William Miller atyafi ennek a gyülekezetnek rendszeres tagja. Miller atyafi tökéletesítette képességeit, és már egy idő óta az Isteni Igazság szavait magyarázza nekünk nyilvánosan, a gyülekezet jóváhagyásával, a mi növekedésünkre. Meggyőződünk, hogy Miller atyafi nyilvános előadói képességgel rendelkezik; és azt kívánjuk, hogy gyakorolja azt Isten Sionja között, amikor arra lehetősége adódik – az Úr neve dicsőítésére és követői gyarapodására. Tettük ezt 1833. szeptember 12-én vasárnapi gyülekezeti bizottságban. A gyülekezet megbízásából.

„(aláírás)

„BYRON S. HARLOW, ideiglenes jegyző”³⁹

Miután meghatalmazást kapott, valamint kedvező benyomást tett és „szabályosan engedélyezett prédikátor” volt, Hendryx barátja kezdte őt

„Nagytszeteletű” William Millernek címezni. Erre világosan érthető **(500)** viszontválaszt küldött Hendryx-nek írt levélben egy ilyen cím illendő használatáról:

„Kedves Hendryx atyafi szeretném, ha megvizsgálnád a Bibliádat, és szemügyre vennéd, hogy találsz-e olyan helyet, ahol a „nagytszeteletű” szót egy ilyen bűnös halandóra alkalmazzák, mint én magam, és ahhoz tartanád magad.”⁴⁰

Két évvel később, 1835-ben Miller sokkal szélesebb körű és súlyosabb megbízást kapott, átlépve a felekezeti megkötöttségeket és továbbra is ajánlva őt a nyilvánosságnak, kifejezetten úgy, mint a „prófeciák tanítóját”. Ezt az igazolást több mint húsz baptista lelkész és közel több mint húsz más felekezeti lelkész írta alá New York, Vermont, Massachusets államokból és Kanadából.⁴¹

Ne mulasszuk el e két lelkészi okirat teljes megértését. Az elsőt Miller saját gyülekezete adta ki, mely évek óta ismerte személyes életét és bensőséges meggyőződését, ahol látogatta az istentiszteletet még mielőtt 1816-ban megkeresztelkedett, és amelynek attól kezdve tagja volt – 17 éve. Jól ismerték sajátos nézeteit az ezerév előtti második adventről és általában a prófeciáról, valamint különösen az ezer évről.

Továbbá, 1832 év folyamán e nézetének megfelelően 16 cikk jelent meg a Vermont állambeli Brandon-i Baptista *Telegraph*-ban,⁴² melyet azután füzet formájában kiadtak és közkézen forgott az új-angliai baptisták és mások körében.

De még ennél a baptisták által adott engedélynél is jelentősebb volt a New York és Vermont államban, valamint Kanadában szétszórtan élő baptista csoportok lelkészeinek együttes cselekedete, akik személyesen hallgatták Miller jól érthető előadássorozatát a saját gyülekezetükben, vagy olvasták azokat a nemrégien kiadott formában. Ők is helyénvalónak tartották, **(501)** hogy nekik is hirdesse ezeket a különleges tanokat és prófétikus nézeteket a különböző gyülekezetekben, melyekbe meghívhatták.

De ez még nem minden. Ehhez a csodálatos felsoroláshoz jön még a New York, Vermont és Massachusets államok más felekezetbeli 17 lelkészének önkéntes aláírása, akik hasonlóan úgy érezték, hogy tanítása helyes és hithű. És ezt határozottan „Lelkesi ajánlólevél”-nek nevezték. Ez a legnagyobb mértékben szokatlan volt, fölülmúlt minden szokásos megbízólevelet. A feljegyzés szerint Bill ezt a bevezető nyilatkozatot teszi:

„Miller ezen előadásai és igehirdetései megnyerték a felekezet legtöbb lelkészének jóváhagyását, ettől az időtől kezdve jóváhagyásukkal folytatta nyilvános munkáját. Ezt a következő bizonyítvány szerint szentesítették és hagyták jóvá.”⁴³

Az 1835. évi bizonyítvány szövege két melléklettel a következő:

„1835. március 19.

„Ezennel igazoljuk annak, akit illet, hogy mi, akiknek a neve itt alatt fel van sorolva – lévén a rendes baptista felekezet lelkészei – hogy William Miller atyafit, a bizonyítvány tulajdonosát személyesen ismerjük; tag és állandó engedéllyel rendelkezik, különösen a N. W. Hamptoni baptista gyülekezetben; hogy hallottuk *a mi Úr Jézus Krisztusunk uralkodásáról és második eljövételéről* szóló előadásait; és hogy hisszük e különös tárgyra valamint más evangéliumra vonatkozó nézeteit, mert érdemesek arra, hogy minden ember ismerje és olvassa azokat. Mindnyájan Istennek ajánljuk őt és testvéreink szerető elfogadására a drága Megváltóban.”

„J.Sawyer, Jf., South Reading.
E. Halping, Hampton.
Amos Stearns, Forth Ann.
Emerson Andrews, Lansingburgh.
1836. június 28.

„Meghallgatva a fent említett előadásokat, elkerülhetetlennek tartom, hogy levonjam azt a következtetést, miszerint Krisztus eljövele hamarosan, 1843-ban megtörténik.

(502)

„R.S.Palmer, Stockholm, N.Y.
Joel H.Green, Parishville.
Silas Pratt, Nicholsville.
Wareham Walker, Shaftsbury, Vt.
Edw.B.Crandall, Lansingburgh, N.Y.
James Ten Brooke, Panton, Vt.
Edward Mitchell, Canada.
Samuel B. Ryder, Jr., Canada.
S.C.Dillaway, West Granville, N.Y.
Wakeman G. Johnson, Whiting., Vt.
B. Carpenter, Addison.
J. Fuller, Poultney.
Holland Turner, Plattsburg.
A.Jones, Jr., Middlebury.
Anthony Case, Cornwall
Albert Stone, Johnston.
Prosper Powell, Troy, Vt.
Samuel Marshall, Fort Ann, N.Y.
Isaac Wescott, Stillwater.
William W. Moor, Bristol.
Edward S. Soullard, Middletown.

„Szívélyesen ajánlom a fent említettet és annak tulajdonosát, Miller atyafit.”

„George Norris, Grinville.
Jehail K. Wright, Weybridge.
M.D. Miller, Monkton.
Simon Fletcher, Bridgeport, Vt.
John A. Dodge, Ferrisburg.
Elias Hurlbut, Andover, Vt.
Samuel Pollard, Weston, Vt.
Edmund Goodnough, Agent B.G.T.S.
Arurah Allen, West Haven.
Hiram Safford, Keeseville.
Friend Blood, Brookfield.
Benjamin Willard, East Williamstown.
Lyman Culver, Barre.
Isaiah Huntley, Jericho.
John Lord, East Randolph, Mass.
James M. Beeman, Westford, Vt.
Oliver Ayer, Littleton, Mass.

„Igazolom, hogy a fentiek az eredeti Lelkeszi Ajánlólevél pontos másolata, melyet a fent megnevezett személyek írtak alá. Én hiszem, hogy ezek korrekt vélemények és Isten Szavának megfelelnek. Gondolom, hogy ezek 1843-ban vagy akörül fognak beteljesedni.”

„Justus Da Lee, Cambridge.”⁴⁴

Tehát Miller egy felekezeti közti bizonyítvánnyal felhatalmazott lelkész volt.

JEGYZETEK

1. Az itt használt alapforrás Miller saját, személyes, sajátkezű levelei – Miller által írt és kapott – amelyeket a Bliss az 1855-os *Memoirs-hoz* gyűjtött. Ezek Miller saját kézzel írt kéziratai, cikkei, magyarázatai, előadásai, táblázatai és kézikönyvei, valamint kinyomtatott cikkei. Az eredetiek az Aurora (Illionois) Főiskolai Könyvtár Adventual Gyűjteményében vannak, egy fotómásolat-készlettel együtt az H.N.A. Teológiai Szeminárium Advent Forrás Gyűjteményében, egy másik a Review and Herald Kiadói Egyesületnél, a *Prophetic Faith* kiadójánál, Washington D. C-ben. A Chicagói Egyetemen is van egy kolekción. Az illusztrációval kapcsolatos további leírás a 464 oldalon található.
2. Kézirat, „Néhány bizonyíték a Krisztus második eljövételének időpontjáról az idősebb Andrus számára Wm. Millertől”, 1831. február 15. 1. o.
3. I. m. 3. o. Valószínűleg befolyásolták némi angol magyarázatok, amelyek ezen a vidéken voltak forgalomban.
4. I. m. 5. o. Ez Dowlingnak, Miller egyik ellenségének.
5. I. m. 5-7. o.
6. I. m. 7, 8. o.
7. I. m. 8. o.
8. Miller első prédikációjáról való beszámoló négy forrásból összeállítva: (1) (1) Joshua V. Himes, „Miller életrajza” *A próféciák és próféciák időrend megvilágításában* (1842), 12. o, mely Miller Himes-szal folytatott saját levelein alapul, és az ő tudtával és hozzájárulásával

lett kiadva; (2) *Wm. Miller's Apology and Defence* (1845), 16-18. o, saját személyes kijelentése; és (3) Sylvester Bliss, *Memoirs* (1855), 97-99.o; (4) Miller levelezésével, különösen a Hendryxhez, 1831 és 1832-ben sajátkezűleg írt leveleivel együtt.

9. A későbbi *Apology and Defence* című művében, Miller emlékezete szerint első prédikációjának dátuma – „olyan távolra, ahogy én (Miller) visszaemlékezhetek, kb. 1833 augusztus első szombatján volt” (18 oldal). Így Bliss, az ő életrajzírója pontatlanul ismétli meg az „augusztus első szombatja” kifejezést. (Bliss, *Memoirs*, 98. o. megjegyzés). De a kortárs levelezések a második vasárnapot jelzik, vagyis augusztus 14-t, és az év pontosan a megállapított 1831. Ez Bliss egyértelmű kijelentése. (l. m. 97, 98. o.) És Dr. E. N. Dick, miután alaposan megvizsgálta a Miller-mozgalmat, így helyezi el. (Az üzenet alapítói, 1831.) Lásd még F. D. Nicholt, aki ugyanilyen alaposan tanulmányozta a forrásokat. (*Éjféli Kiáltás*, 41-43. 53. o.)
10. *Wm. Miller's Apology and Defence* 16, 17. o.
11. l. m. 18. o. (Lásd még Hiram S. Guilfordnak, Sajátkezűleg írt levele A. W. Spaldinghoz, 1907. január 24.)
12. l. m. E forrás mellet bizalmas és pontos beszámolók jelentek meg a drezdni összejövetelen A. W. Spalding, *Úttörők lábnymai* című művéből, 2. fejezet; F. D. Nichol, *Éjféli Kiáltás*, 3. fejezet.
13. Lásd *Prophetic Faith*, I. kötet 796-806. o; II. kötet 450-452. o.
14. A. W. Spalding, *Úttörők lábnymai*, 23. o.
15. *Wm. Miller's Apology and Defence*, 22. o.
16. l. m. 18, 19. o.
17. Bliss, *Memoirs*, 105. o. megjegyzés
18. *Wm. Miller's Apology and Defence*, 19. o.
19. Kézirat, Miller Truman Hendryxhez írt levele, 1834. február 25.
20. Hendryx nyilván úgy hitte, mint akkor sokan mások, hogy néhány döntő esemény 1843 körül történhetett –1831-től „12 évig”.
21. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1831. augusztus 9. Josephus, Rollin and Mosheim idézte.
22. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1832. március 26.
23. l. m.
24. l. m.
25. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1832. október 1.
26. Kézirat, Henry Jones levele William Millerhez, 1832. december 27.
27. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1833. február 8.
28. Bliss, *Memoirs*, 106. o.
29. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1833. április 10.
30. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1834. február 25. Miller ekkor 52 éves volt, és 50 éves, amikor elkezdett prédikálni.
31. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1834, november 28.
32. l. m.
33. Joshua V. Himes, „Mémor of William Miller” *Próféciai és próféciai időrendek megvilágítása* 12, 13. o.
34. Lásd „Text Book” 1842. április 15. után
35. *Wm. Miller's Apology and Defence*, 32. o.

36. Annak érdekében, hogy Miller tevékenységéről és teljesítményeiről pontos képet kapjunk, egy átfogó táblázatot dolgoztunk ki irányelvként itt a II. részben. Az első feljegyzés Miller első prédikációjával, vagy prédikációs-sorozatával kezdődik 1831. augusztus 14-21 között a New York állambeli Dresdenben. A feljegyzés levelekről, emlékiratokról, kéziratokról és történelmi bejegyzésekről, bármilyen iratok alapján folytatódik. Az 1. sz. „Kézikönyv” 1831. október 1-től 1839. szeptember 14-ig terjed. Összesen 318 különféle elődássorozat van benne feljegyezve, általában minden héten folyamatosan 4 naponként és gyakran 2-3 beszélgetős találkozás. A 2. sz. „Kézikönyv” az „1939. június 16-i Vermontbeli Westfordba” való belépéssel nyílik meg, és mint utolsó jelöléssel „1844. szeptember 20-án zárul.”
37. Ez a tabulátoros táblázat a könnyebb kezelhetőség érdekében jelölte meg Miller prédikációs találkozóit, hirdetéseit és eredményeit. Balról jobbra olvasva: Sorozat szám
38. (1-től 318-ig) Datum (hónap, nap, év), Állam, vidéki város vagy nagy város, népesség (ami a tárgyhoz tartozik). Visszatérés, (ahol Miller kettő, három, négy alkalommal prédikált vagy hétszer tartott sorozatot a helységben), Gyülekezési hely (templom, csarnok, sátor, tabernákulum), Felekezet, a lelkész neve (akinek a templomában volt), Alkalmazott szövegek, Kidolgozott téma, Kiemelkedő tulajdonságok, Eredmények, Forgatombba hozott kiadványok, Levelezések feltüntetése, Konferenciákra való részvételek, Ellenzék, Sajtómegjegyzések, Összejövetelekre való meghívások – és természetesen a Hivatkozások. A bejegyzések egymás után, függőleges oszlopban jelennek meg.
39. Csak így lehet ezt az összetett képet több tényezővel összeilleszteni, mivel egyik pont ellenőrzi a másikat, különben az általánosságok könnyen torzított képet eredményeznek. Ebből a tudományos eljárásból származó adatok a II. részben folyamatosan készülnek. Megfigyelhető, hogy az eltorzított hangsúlyozás és a téves következtetések egyik legfőbb okát, nyilvánvalóan gyakran a kutatási technika lényeges eljárásának elmulasztása okozza.
40. *Wm. Miller's Apology and Defence*, 109. o.; Bliss, *Memoirs*, 9. o.
41. Bliss, *Memoirs*, 109. o.
42. Az eredeti az Aurora (Illinois) Kollegium Adventual Gyűjteményben van; fotókópia az Advent Forrás Gyűjteményben van; lásd még Bliss, *Memoirs*, 108, 109. o.
43. Kézirat, Miller levele Hendryxhez, 1834. március 22.
44. *Wm. Miller Apology and Defence*, 19. o.
45. A Vermonti *Telegraph*, amely 1828-ban indult, egy jelentős közforgalomban lévő baptista újság volt. 1835-ig vallásos folyóiratként működött, amikor O. S. Murray kezébe került megszűnt az lenni. Ezután egy rabszolgaság ellenes újsággá alakították át, majd később egy antiszemita újsággá vált, de hamarosan olyan erős hitetlen érzelmeket fejlesztett ki, amelyek akkoriban olyanok voltak mint egy pusztító csapás, és így közvetlen ellentétbe kerültek alapítójának nézeteivel. Akkor a baptisták kitagadták azokat, akik elindították a *Vermonti Baptista Folyóiratot*. Miller cikkeit, amelyek a *Telegraphban* 1832-ben jelentek meg, azért adták ki, mert akkor még ez a folyóirat egy tiszteletreméltó és befolyásos baptista újság volt. (David M. Ludlum, *Social Ferment in Vermont*, 1791-1850, 38, 61, 141, 142, 172. o.; Henry Crocker, *A vermonti baptisták története*, 461, 462. o.)
46. Bliss, *Memoirs*, 120. o.
47. Az eredeti fotókópia az Advent Forrás Főiskolánál van; lásd még Bliss, *Memoirs*, 120, 122. o.